«ТӘРТІПТІ БАЛА – ҮЛГІЛІ БАЛА»

Бөлімі: IV. Балалармен тәрбиелеу-білім беру жұмысы

Бағыты: 4.1. «Заң мен тәртіп» идеологиясының қағидаттарын іске асыру

Айы: Қыркүйек

Өткізу түрі: Әңгімелесу, ереже құрастыру, дидактикалық ойындар

Жауаптылар: Әдіскер, барлық топ педагогтері

Жас ерекшелігі: Мектепке дейінгі барлық жас топтары

МАҚСАТЫ

Балаларға тәртіп, ереже, жауапкершілік және ұқыптылық туралы қарапайым түсінік қалыптастыру; топтағы ортақ ережелерді сақтауға, өз әрекетіне жауап беруге, ойыншықтар мен ортақ заттарға ұқыпты қарауға тәрбиелеу.

МІНДЕТТЕРІ

Білімдік:

- «тәртіп», «ереже», «жауапкершілік», «ұқыптылық» ұғымдарын қарапайым тілмен түсіндіру;
- топтағы негізгі ережелерді таныстыру;
- дұрыс және бұрыс әрекеттерді ажырата білуге үйрету.

Дамытушылық:

- баланың өз әрекеті туралы ойлануына мүмкіндік беру;
- таңдау жасау және шешім қабылдау дағдыларын дамыту;
- байланыстырып сөйлеуін, ойлауын, есте сақтауын жетілдіру.

Тәрбиелік:

- тәртіптілікке;
- жауапкершілікке;
- ұқыптылыққа;
- өзгені құрметтеуге;
- ортақ мүлікке қамқорлықпен қарауға тәрбиелеу.

КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕ

Іс-шара соңында бала:

- тәртіптің не екенін қарапайым түрде түсінеді;
- топтағы 3–5 негізгі ережені атай алады;
- дұрыс және бұрыс әрекеттерді ажыратады;
- ойыншықтарды орнына жинайды;
- ортақ заттарды ұқыпты пайдаланады;
- өз әрекетінің нәтижесін түсінуге тырысады;
- достарымен кезек сақтап ойнайды;
- «болады/болмайды», «дұрыс/бұрыс» ұғымдарын қолдана алады.

ҚАЖЕТТІ ҚҰРАЛДАР

- «Дұрыс – бұрыс» суретті карточкалар;
- ойыншықтар;
- түрлі түсті себеттер немесе қораптар;
- «Ереже ағашы» плакаты;
- смайликтер;
- жұлдызшалар;
- қызыл және жасыл дөңгелектер;
- тәртіп ережелері бейнеленген суреттер.

ІС-ШАРАНЫҢ БАРЫСЫ

І. ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫ ОЯТУ

Педагог балаларды шеңберге жинайды.

Педагог:

— Балалар, бүгін біз бір маңызды нәрсе туралы сөйлесеміз. Ол – **тәртіп**.

— Тәртіп деген сөзді естігенде сендер нені елестетесіңдер?

Балалардың жауаптары тыңдалады.

Педагог:

— Тәртіп дегеніміз – бәрімізге ыңғайлы және қауіпсіз болу үшін белгіленген ережелерді сақтау.

— Мысалы, ойыншықпен ойнап болдық. Не істейміз?

Балалар:

— Орнына қоямыз.

— Досымыз сөйлеп тұр. Не істейміз?

Балалар:

Scanned with CamScanner

— Тыңдаймыз.
— Бірге ойнағымыз келсе ше?
Балалар:
— Кезек күтеміз, бөлісеміз.
Педагог:
«Тәртіпті бала – өзіне де, өзгеге де жақсы жағдай жасайды!»

II. «БІЗДІҢ ТОПТЫҢ ЕРЕЖЕЛЕРІ»
Педагог балалармен бірге топтың қарапайым ережелерін құрастырады.
Тақтаға «Біздің топтың ережелері» деген жазу ілінеді.
Балаларға суреттер көрсетіледі.
1-ереже
Ойыншықпен ойнаған соң – орнына қоямыз.
2-ереже
Біреу сөйлегенде – тыңдаймыз.
3-ереже
Досымызды ренжітпейміз.
4-ереже
Топ ішінде жүгірмейміз.
5-ереже
Заттарды ұқыпты пайдаланамыз.
6-ереже
Ойын кезінде кезек сақтаймыз.
7-ереже
Ортақ ортаны таза ұстаймыз.
8-ереже
Бір-бірімізге көмектесеміз.
Педагог әр ережеге байланысты балалардан қысқа мысал келтіруді сұрайды.

III. «ДҰРЫС ПА, БҰРЫС ПА?» ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНЫ
Мақсаты: Балалардың дұрыс және бұрыс әрекеттерді ажырату қабілетін дамыту.
Ойын барысы:
Педагог балаларға әртүрлі әрекеттер бейнеленген карточкаларды көрсетеді.
Егер әрекет **дұрыс** болса – балалар **жасыл дөңгелекті,**
егер **бұрыс** болса – **қызыл дөңгелекті** көтереді.
Карточкалар:
1. Бала ойыншықтарды орнына жинап жатыр.
   Дұрыс
2. Бала ойыншықты лақтырып жатыр.
   Бұрыс
3. Бала досына көмектесіп жатыр.
   Дұрыс
4. Бала кезекте тұрған баланы итеріп жіберді.
   Бұрыс
5. Бала кітапты ұқыпты қарап отыр.
   Дұрыс
6. Бала кітаптың бетін жыртып жатыр.
   Бұрыс
7. Бала ойнап болған соң заттарын жинады.
   Дұрыс
8. Бала ортақ затты рұқсатсыз алып, лақтырып жіберді.
   Бұрыс

Әр жауаптан кейін педагог:
«Неліктен дұрыс?»
немесе
«Неліктен бұрыс?»
деп сұрайды.

IV. «ОЙЫНШЫҚТЫ ӨЗ ОРНЫНА ҚОЙ» ОЙЫНЫ
Мақсаты: Ұқыптылық пен жауапкершілік дағдысын қалыптастыру.

Scanned with CamScanner

Топтағы бірнеше ойыншық әдейі әр жерге қойылады.
Педагог:
— Балалар, біздің ойыншықтарымыз адасып қалыпты. Оларға өз орындарын табуға көмектесеміз бе?
Балалар ойыншықтарды жинап, арнайы сөрелерге немесе қораптарға орналастырады.
Әр бала өз әрекетін түсіндіреді:
— Мен машинаны орнына қойдым.
— Мен қуыршақты орнына қойдым.
— Мен кітапты сөреге қойдым.
Педагог қорытындысы:
«Заттың өз орны болады. Затты орнына қою – тәртіпті баланың жақсы әдеті.»

V. «ЕГЕР МЕН...» ЖАҒДАЯТТЫҚ ОЙЫНЫ
Педагог балаларға қарапайым жағдаяттар ұсынады.
1-жағдаят
Сен ойыншықпен ойнап болдың. Бірақ досың басқа ойыншықпен ойнағысы келіп тұр.
Не істейсің?
Балалардың жауаптары тыңдалады.
Дұрыс бағыт:
Ойыншықты жинап, орнына қою немесе досыңмен кезектесу.

2-жағдаят
Досыңның қолындағы ойыншық саған да ұнады.
Не істейсің?
Дұрыс бағыт:
Жұлып алмайсың. Сұрайсың және кезек күтесің.

3-жағдаят
Сен байқаусызда ойыншықты сындырып алдың.
Не істейсің?
Дұрыс бағыт:
Жасырмайсың. Педагогке айтасың.
Педагог:
«Қателесу – болуы мүмкін. Бірақ өз әрекетіңді мойындау және көмек сұрау – жауапкершілік.»

VI. «ТӘРТІП АҒАШЫ» ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ТАПСЫРМАСЫ
Алдын ала қағаздан ағаштың бейнесі дайындалады.
Балаларға жапырақ пішініндегі қағаздар таратылады.
Әр бала тәртіпке қатысты бір жақсы әрекетті атайды.
Мысалы:
- «Мен ойыншықты жинаймын.»
- «Мен досымды тыңдаймын.»
- «Мен кезек күтемін.»
- «Мен заттарды сындырмаймын.»
- «Мен досыма көмектесемін.»

Педагог әр жауаптан кейін жапырақты «Тәртіп ағашына» жапсырады.
Қорытынды:
«Әр жақсы әдет – біздің тәртіп ағашымыздың бір жапырағы.»

VII. ҚИМЫЛДЫ ОЙЫН «БОЛАДЫ – БОЛМАЙДЫ»
Педагог әрекетті атайды.
Егер **болады** болса – балалар қолдарын жоғары көтереді.
Егер **болмайды** болса – қолдарын айқастырады.
Педагог:
— Ойыншықтарды жинау.
Балалар: Болады!
— Досыңды итеру.
Балалар: Болмайды!
— Кезек күту.
Балалар: Болады!
— Кітапты жырту.
Балалар: Болмайды!

Scanned with CamScanner

— Досыңа көмектесу.
Балалар: Болады!
— Топ ішінде қатты жүгіру.
Балалар: Болмайды!
— Ортақ заттарды күтіп ұстау.
Балалар: Болады!

VIII. «МЕН ТӘРТІПТІ БАЛАМЫН» ШЕҢБЕРІ

Балалар шеңберге тұрады.
Педагог сөйлемді бастайды:
— Мен тәртіпті баламын, өйткені...
Балалар сөйлемді жалғастырады:
— ...ойыншығымды жинаймын.
— ...досымды ренжітпеймін.
— ...кезек күтемін.
— ...үлкендерді тыңдаймын.
— ...заттарды ұқыпты ұстаймын.
— ...достарыма көмектесемін.

IX. «ТӘРТІПТІ БАЛАҒА» МАҚТАУ

Педагог балаларды нақты әрекеті үшін мадақтайды.
Мысалы:
* «Ойыншықтарды ұқыпты жинағаны үшін.»
* «Досына көмектескені үшін.»
* «Кезек күткені үшін.»
* «Ортақ затты дұрыс пайдаланғаны үшін.»
* «Өз әрекетіне жауапкершілік танытқаны үшін.»

Балаларға жұлдызша немесе смайлик үлестіріледі.

X. ҚОРЫТЫНДЫ ӘҢГІМЕ

Педагог:
— Балалар, бүгін біз не туралы сөйлестік?
Балалар:
— Тәртіп туралы.
— Тәртіпті бала қандай болады?
Балалар:
— Ережені сақтайды.
— Ойыншықтарын жинайды.
— Достарын ренжітпейді.
— Кезек күтеді.
— Заттарды ұқыпты ұстайды.
Педагог:
«Заң мен тәртіп үлкендердің ғана мәселесі емес. Тәртіпті болу – кішкентай жақсы әдеттерден басталады.»

РЕФЛЕКСИЯ «БҮГІН МЕН...»

Балаларға үш түрлі смайлик көрсетіледі:
Мен бәрін түсіндім.
Маған әлі де үйрену керек.
Мен тағы да сұрағым келеді.
Әр бала өз көңіл күйіне сәйкес смайликті таңдайды.

ПЕДАГОГКЕ АРНАЛҒАН ҚОРЫТЫНДЫ

Іс-шара барысында балаларға «Заң мен тәртіп» ұғымы күрделі құқықтық терминдер арқылы емес, олардың күнделікті өміріндегі қарапайым әрекеттер арқылы түсіндіріледі.
Балалар үшін:
Ереже → тәртіп → жауапкершілік → қауіпсіздік → өзара құрмет
байланысы қалыптастырылады.
Педагог күнделікті режимдік сәттерде осы ережелерді қайта бекітіп отырады.

КҮНДЕЛІКТІ БЕКІТУГЕ АРНАЛҒАН «5 АЛТЫН ЕРЕЖЕ»

Scanned with CamScanner

Топта көрнекі түрде орналастыруға болады:

★ **1. Ойыншықты ойнап болған соң орнына қой.**

★ **2. Досыңды ренжітпе, көмектес.**

★ **3. Біреу сөйлесе, тыңда.**

★ **4. Ортақ заттарды ұқыпты пайдалан.**

★ **5. Өз әрекетіңе жауап бер.**

АТА-АНАҒА ҚЫСҚА ҰСЫНЫС

Үйде де баланың тәртіп дағдыларын бекіту үшін ата-ана:

- ойыншықтарды бірге жинауды;
- заттардың өз орнын көрсетуді;
- баланы қарапайым үй тапсырмаларына қатыстыруды;
- «сен тәртіптісің/тәртіпсізсің» деп емес, нақты әрекетін атап мадақтауды;
- баланың өз әрекетінің нәтижесін түсінуіне мүмкіндік беруді

ұстанғаны дұрыс.

Мысалы:

✗ «Сен қандай салақсың!»

✓ «Ойыншықтарды орнына қойсаң, бөлмеміз жинақы болады.»

ПЕДАГОГТІҢ БАҚЫЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ

№	Дағды	Қалыптасты	Қалыптасу үстінде
1	Ойыншықты орнына қояды	☐	☐
2	Кезек сақтайды	☐	☐
3	Ортақ заттарды ұқыпты пайдаланады	☐	☐
4	Досын тыңдайды	☐	☐
5	Қарапайым ережелерді сақтайды	☐	☐
6	Өз әрекетінің нәтижесін түсінеді	☐	☐
7	Қажет жағдайда көмек сұрайды	☐	☐
8	Басқа балаларға көмектеседі	☐	☐

ҚОРЫТЫНДЫ ҰРАН

«Тәртіп – кішкентай әдеттен басталады!»

«Ережені сақтаймын – өзімді де, досымды да қорғаймын!»

«Тәртіпті бала – үлгілі бала!»

Scanned with CamScanner

ІС-ШАРА ӘЗІРЛЕМЕСІ
«СӘЛЕМДЕСУ – СЫЙЛАСТЫҚТЫҢ БАСТАУЫ»
Бөлімі: IV. Балалармен тәрбиелеу-білім беру жұмысы
Бағыты: 4.1. «Заң мен тәртіп» идеологиясының қағидаттарын іске асыру
№: 2
Айы: Қазан
Өткізу түрі: Тақырыптық ойындар, жағдаяттық тапсырмалар
Жауаптылар: Тәрбиешілер
Жас ерекшелігі: Мектепке дейінгі барлық жас топтары

МАҚСАТЫ

Балаларға сәлемдесудің адамға деген құрмет пен сыйластықтың белгісі екенін түсіндіру; үлкендермен және құрдастарымен әдепті қарым-қатынас жасауға, сәлемдесу мәдениетін сақтауға және өзара құрмет көрсетуге тәрбиелеу.

МІНДЕТТЕРІ

Білімдік:

- «сәлемдесу», «әдеп», «құрмет», «сыйластық» ұғымдарын түсіндіру;
- сәлемдесудің қарапайым түрлерін үйрету;
- үлкендермен және құрдастарымен дұрыс амандасу жолдарын көрсету.

Дамытушылық:

- балалардың сөйлеу мәдениетін дамыту;
- қарым-қатынас жасау дағдыларын жетілдіру;
- жағдаятқа сәйкес дұрыс әрекет таңдау қабілетін қалыптастыру.

Тәрбиелік:

- үлкендерді құрметтеуге;
- достарына ізетпен қарауға;
- әдептілікке;
- мейірімділікке;
- өзара сыйластыққа тәрбиелеу.

КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕ

Іс-шара соңында бала:

- сәлемдесудің маңызын түсінеді;
- үлкендермен амандасады;
- құрдастарымен әдепті қарым-қатынас жасайды;
- «Сәлеметсіз бе?», «Сәлем!», «Қайырлы таң!», «Қайырлы күн!» сөздерін орынды қолданады;
- сөйлесушінің сөзін тыңдайды;
- қоштасу сөздерін қолданады;
- жағдаятқа сәйкес әдепті әрекетті таңдай алады;
- өзара құрметтің қарапайым ережелерін біледі.

ҚАЖЕТТІ ҚҰРАЛДАР

- сәлемдесу бейнеленген суреттер;
- түрлі кейіпкерлер бейнеленген карточкалар;
- қуыршақ немесе ойыншық кейіпкерлер;
- «Сәлемдесу гүлдері»;
- смайликтер;
- айна;
- жағдаяттық карточкалар.

ІС-ШАРАНЫҢ БАРЫСЫ

I. ШАТТЫҚ ШЕҢБЕРІ «СӘЛЕМ, ДОСЫМ!»

Балалар шеңберге тұрады.

Педагог:

— Балалар, бүгін біз өте әдемі бір сөз туралы сөйлесеміз. Ол қандай сөз деп ойлайсыңдар?

Балалардың жауаптары тыңдалады.

Педагог:

— Дұрыс! Ол – **«Сәлем!»**

Педагог әр балаға қарап:

— Сәлем, Аружан!

— Сәлем, Әли!

Scanned with CamScanner

— Қайырлы таң, балалар!
Балалар бір-бірімен амандасады.
Педагог:
«Сәлемдесу – адамға деген құрметтің алғашқы белгісі.»

II. «СӘЛЕМДЕСУДІҢ ТҮРЛЕРІН ТАП»
Педагог балаларға әртүрлі сәлемдесу сөздерін ұсынады.
Үлкен адамға:
«Сәлеметсіз бе?»
Досымызға:
«Сәлем!»
Таңертең:
«Қайырлы таң!»
Күндіз:
«Қайырлы күн!»
Кешке:
«Қайырлы кеш!»
Қоштасқанда:
«Сау болыңыз!»
«Сау бол!»
Педагог балалармен бірге сөздерді қайталайды.

III. ТАҚЫРЫПТЫҚ ОЙЫН «СӘЛЕМ БЕР»
Мақсаты: Әртүрлі жағдаятта дұрыс сәлемдесу дағдысын қалыптастыру.
Педагог балаларға кейіпкерлерді көрсетеді.
1-карточка
Әже топқа кірді.
Бала не дейді?
Балалар:
— Сәлеметсіз бе!
2-карточка
Тәрбиеші таңертең балаларды қарсы алды.
Балалар:
— Қайырлы таң!
3-карточка
Досыңды аулада көрдің.
Балалар:
— Сәлем!
4-карточка
Баланың әкесі топқа келді.
Балалар:
— Сәлеметсіз бе!
Әр жауаптан кейін педагог:
— Бұл сөзді не үшін таңдадың?
деп сұрайды.

IV. «СӘЛЕМДЕСУ ГҮЛІ» ОЙЫНЫ
Педагог ортаға үлкен гүлдің суретін орналастырады.
Гүлдің ортасында:
«СЫЙЛАСТЫҚ»
Балаларға түрлі түсті жапырақшалар беріледі.
Әр бала бір әдепті сөз айтады және жапырақшаны гүлге орналастырады.
Мысалы:
- Сәлеметсіз бе!
- Сәлем!
- Рақмет!
- Өтінемін!
- Кешіріңіз!
- Сау болыңыз!
- Қайырлы таң!

Педагог:

Scanned with CamScanner

«Әдепті сөздер көбейген сайын, сыйластық гүлі де жайқала түседі.»

V. «ҚАЛАЙ ДҰРЫС?» ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНЫ

Педагог екі түрлі әрекетті сипаттайды.

Балалар дұрыс әрекетті таңдайды.

1.

А: Бала тәрбиешіні көріп, сәлемдесті.

Ә: Бала тәрбиешіні көрсе де, бұрылып кетіп қалды.

Дұрыс жауап: А.

2.

А: Досың сөйлеп тұрғанда оның сөзін бөлдің.

Ә: Досыңды тыңдадың.

Дұрыс жауап: Ә.

3.

А: Әжеңе «Сәлеметсіз бе?» дедің.

Ә: Әжеңе үндемей өтіп кеттің.

Дұрыс жауап: А.

4.

А: Досыңмен кездескенде «Сәлем!» дедің.

Ә: Досыңды итеріп өттің.

Дұрыс жауап: А.

VI. ЖАҒДАЯТТЫҚ ТАПСЫРМАЛАР

1-жағдаят

Сен балабақшаға таңертең келдің. Есіктен тәрбиешіңді көрдің.

Не істейсің?

Күтілетін жауап:

— Қайырлы таң!

немесе

— Сәлеметсіз бе!

2-жағдаят

Сен досыңды аулада көрдің.

Не дейсің?

Күтілетін жауап:

— Сәлем!

3-жағдаят

Саған досың ойыншығын берді.

Не дейсің?

Күтілетін жауап:

— Рақмет!

4-жағдаят

Сен досыңды байқамай итеріп жібердің.

Не дейсің?

Күтілетін жауап:

— Кешірші.

5-жағдаят

Ойын аяқталды. Досыңмен қоштасып жатырсың.

Не дейсің?

Күтілетін жауап:

— Сау бол!

VII. РӨЛДІК ОЙЫН «ҚОНАҚ КЕЛДІ»

Мақсаты: Үлкен адаммен дұрыс қарым-қатынас жасау мәдениетін қалыптастыру.

Бір бала – қонақ.

Бір бала – үй иесі.

Қонақ есікті қағады.

Scanned with CamScanner

Бала есікке келеді:
— Сәлеметсіз бе! Қош келдіңіз!
Қонақ:
— Рақмет!
Педагог балалардың сөйлеу мәдениетін бақылайды.
Ойын бірнеше рет қайталанады.

VIII. РӨЛДІК ОЙЫН «ДОСЫММЕН КЕЗДЕСТІМ»

Екі бала бір-біріне қарама-қарсы тұрады.
Бірінші бала:
— Сәлем, Айша!
Екінші бала:
— Сәлем, Дана!
Бір-біріне күлімдейді.
Педагог:
— Балалар, сәлемдескен кезде не істедік?
Балалар:
— Бір-бірімізге қарадық.
— Сәлем айттық.
— Күлімдедік.
Педагог:
«Сәлемдесу кезінде жылы жүзбен қарау да – сыйластықтың белгісі.»

IX. «ӘДЕПТІ СӨЗДІ ТАП» ОЙЫНЫ

Педагог сөйлемді бастайды, балалар аяқтайды.
Педагог:
— Біреумен кездескенде...
Балалар:
— Сәлемдесеміз!
— Біреу бізге көмектессе...
Балалар:
— Рақмет айтамыз!
— Біреуден бір нәрсе сұрасақ...
Балалар:
— Өтінемін дейміз!
— Біреуді ренжітіп алсақ...
Балалар:
— Кешірім сұраймыз!
— Қоштасқанда...
Балалар:
— Сау бол дейміз!

X. ҚИМЫЛДЫ ОЙЫН «СӘЛЕМДЕСУ ПОШТАСЫ»

Балалар шеңбер бойымен қозғалады.
Музыка тоқтаған кезде әр бала өзіне жақын тұрған балаға:
— Сәлем!
деп амандасады.
Келесі айналымда:
— Қайырлы таң!
Келесіде:
— Қалайсың?
деп сұрайды.
Ойын соңында балалар бір-біріне күлімдеп қол бұлғайды.

XI. «ӘДЕПТІ БАЛА ҚАНДАЙ?» ТАЛҚЫЛАУЫ

Педагог:
— Әдепті бала қандай болады?
Балалардың жауаптары:

- амандасады;
- үлкендерді сыйлайды;
- достарын тыңдайды;
- рақмет айтады;
- кешірім сұрайды;

Scanned with CamScanner

- **өтінішін сыпайы айтады;**
- **қоштасады;**
- **ешкімді ренжітпейді.**

Педагог:

«Әдептілік – күнделікті жасайтын жақсы әрекеттерімізден көрінеді.»

XII. «СӘЛЕМДЕСУДІ ҰМЫТПА!» ШАҒЫН СЕРГІТУ

Педагог әрекеттерді көрсетеді.

Сәлемдесеміз – қол бұлғаймыз.

Құрметтейміз – қолымызды жүрек тұсына қоямыз.

Күлімдейміз – күлімдейміз.

Тыңдаймыз – құлағымызға қол қоямыз.

Досымызды сыйлаймыз – жүрек жасаймыз.

Балалар педагогтің қимылын қайталайды.

XIII. ҚОРЫТЫНДЫ «СЫЙЛАСТЫҚ ШЕҢБЕРІ»

Балалар шеңберге тұрады.

Педагог:

— Бүгін біз қандай сөздерді үйрендік?

Балалар:

— Сәлеметсіз бе!

— Сәлем!

— Рақмет!

— Өтінемін!

— Кешіріңіз!

— Сау болыңыз!

Педагог:

— Сәлемдесу не үшін қажет?

Күтілетін жауап:

— Адамды сыйлау үшін.

— Әдепті болу үшін.

— Досымызбен жақсы қарым-қатынас жасау үшін.

Педагог:

«Сәлемдесу – кішкентай ғана сөз, бірақ оның ішінде үлкен құрмет бар.»

XIV. РЕФЛЕКСИЯ «БҮГІН МЕН ҮЙРЕНДІМ...»

Балалар сөйлемді аяқтайды:

«Бүгін мен...»

— Сәлемдесуді үйрендім.

— Үлкендермен дұрыс амандасуды үйрендім.

— Досыммен әдепті сөйлесуді үйрендім.

— Рақмет айтуды үйрендім.

— Кешірім сұрауды үйрендім.

ПЕДАГОГКЕ АРНАЛҒАН «СӘЛЕМДЕСУДІҢ 5 ЕРЕЖЕСІ»

Топта көрнекі түрде ілуге болады:

1. Кездескенде – сәлемдес.

2. Үлкен адамға – «Сәлеметсіз бе!» де.

3. Досыңа – «Сәлем!» де.

4. Әдепті сөздерді қолдан: «Рақмет», «Өтінемін», «Кешіріңіз».

5. Қоштасқанда – «Сау бол!» де.

ЖАС ЕРЕКШЕЛІГІНЕ БЕЙІМДЕУ

Кіші топ

Негізгі үш сөз:

«Сәлем!» – «Рақмет!» – «Сау бол!»

Көбірек қимыл, сурет және қайталау қолданылады.

Ортаңғы топ

«Сәлеметсіз бе?», «Сәлем!», «Рақмет», «Өтінемін», «Кешіріңіз» сөздерін жағдаят бойынша қолдану.

Ересек топ

Әртүрлі қарым-қатынас жағдаяттарын талдау, рөлдік ойындар ұйымдастыру.

Scanned with CamScanner

Мектепалды топ

Сәлемдесу мәдениетін қоғамдық әдеппен байланыстыру; әртүрлі адамдармен сөйлесу кезінде сөзді, дауыс ырғағын және мінез-құлықты дұрыс таңдау.

БЕКІТУГЕ АРНАЛҒАН КҮНДЕЛІКТІ ӘДЕТ

Педагог әр таң сайын балаларды қарсы алғанда:

«Қайырлы таң! Бүгін бір-бірімізге жылы сөз айтып бастайық!»

деп күнді бастайды.

Кешке:

«Бүгін кімге сәлемдестің? Кімге рақмет айттың?»

деген сұрақ арқылы баланың күнделікті әрекетін бекітеді.

АТА-АНАҒА ҰСЫНЫС

Баладағы сәлемдесу мәдениеті балабақшада ғана емес, отбасында да қалыптасады.

Ата-аналарға:

- баланың сәлемдесуін өздері үлгі арқылы көрсету;
- үйге келгенде және үйден шыққанда амандасу;
- үлкендермен амандасуды әдетке айналдыру;
- «рақмет», «өтінемін», «кешіріңіз» сөздерін күнделікті қолдану;
- баланы мәжбүрлеп емес, өз үлгісімен үйрету

ұсынылады.

Маңызды қағида:

«Балаға әдепті болуды айтқаннан гөрі, әдепті қарым-қатынасты өзіміз көрсету арқылы үйретеміз.»

ПЕДАГОГТІҢ БАҚЫЛАУ ПАРАҒЫ

№	Бақыланатын дағды	Қалыптасты	Қалыптасу үстінде
1	Үлкендермен амандасады	☐	☐
2	Құрдастарымен сәлемдеседі	☐	☐
3	«Рақмет» сөзін қолданады	☐	☐
4	«Өтінемін» сөзін қолданады	☐	☐
5	Қажет жағдайда кешірім сұрайды	☐	☐
6	Қоштасу сөздерін қолданады	☐	☐
7	Әңгімелесушіні тыңдайды	☐	☐
8	Құрдастарын құрметтейді	☐	☐

ҚОРЫТЫНДЫ ҰРАНДАР

«Сәлемдесу – сыйластықтың бастауы!»

«Әдепті сөз – жылы жүректен шығады!»

«Сәлемдескен бала – сыйластықты бағалаған бала!»

«Құрмет көрсетсең – құрмет көресің!»

Scanned with CamScanner

ІС-ШАРА ӘЗІРЛЕМЕСІ
«АДАЛДЫҚ – АСЫЛ ҚАСИЕТ»

Бөлімі: IV. Балалармен тәрбиелеу-білім беру жұмысы
Бағыты: 4.1. «Заң мен тәртіп» идеологиясының қағидаттарын іске асыру
№: 3
Айы: Қараша
Өткізу түрі: Ертегі оқу, мультфильм көру, пікірлесу
Жауаптылар: Тәрбиешілер, педагог-психолог
Жас ерекшелігі: Мектепке дейінгі барлық жас топтары

МАҚСАТЫ

Балалардың адалдық, шыншылдық, әділеттілік және мейірімділік туралы түсініктерін кеңейту; шындықты айтуға, өзгенің затын рұқсатсыз алмауға, әділ болуға, достарына көмектесуге және өз әрекетіне жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеу.

МІНДЕТТЕРІ

Білімдік:

- «адалдық», «шыншылдық», «әділеттілік», «мейірімділік» ұғымдарын түсіндіру;
- адал және адал емес әрекеттерді ажыратуға үйрету;
- ертегі кейіпкерлерінің әрекеттеріне баға беруге мүмкіндік жасау.

Дамытушылық:

- балалардың ойлау және сөйлеу қабілеттерін дамыту;
- өз пікірін қарапайым түрде жеткізуге үйрету;
- жағдаятқа сәйкес дұрыс шешім қабылдау дағдысын қалыптастыру.

Тәрбиелік:

- шындықты айтуға;
- адал болуға;
- әділдікке;
- мейірімділікке;
- достыққа;
- өзгенің затын құрметтеуге тәрбиелеу.

КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕ

Іс-шара соңында бала:

- адалдық пен шыншылдықтың мағынасын түсінеді;
- шындық пен өтіріктің айырмашылығын ажыратады;
- әділ әрекетті таңдауға тырысады;
- өзгенің затын рұқсатсыз алмау керектігін түсінеді;
- қателік жасаған жағдайда шындықты айтуға үйренеді;
- досына көмектесудің маңызын түсінеді;
- мейірімді сөздер мен әрекеттерді қолданады;
- өз әрекеті туралы ойлана алады.

ҚАЖЕТТІ ҚҰРАЛДАР

- «Адалдық сандығы»;
- адалдыққа қатысты суретті карточкалар;
- ертегі иллюстрациялары;
- қысқа тәрбиелік мультфильм;
- смайликтер;
- «Адалдық гүлі»;
- қызыл және жасыл белгілер;
- жағдаяттық карточкалар.

ІС-ШАРАНЫҢ БАРЫСЫ

I. ШАТТЫҚ ШЕҢБЕРІ «ЖАҚСЫ СӨЗДЕН БАСТАЙЫҚ»

Балалар шеңберге тұрады.

Педагог:

— Балалар, бүгін біз адамды көркем ететін ерекше қасиет туралы сөйлесеміз. Ол қандай қасиет болуы мүмкін?

Балалардың жауаптары тыңдалады.

Педагог:

Scanned with CamScanner

— Бүгінгі біздің тақырыбымыз – **адалдық.**

— Адал бала қандай болады?

Балалар өз ойларын айтады.

Педагог:

«Адал бала – шындықты айтады, әділ болады, біреуді алдамайды және жақсылық жасауға тырысады.»

II. «АДАЛДЫҚ ДЕГЕН НЕ?» ӘҢГІМЕЛЕСУ

Педагог балаларға қарапайым түсінік береді.

Адалдық – шындықты айту.

Мысалы:

— Сен бір затты байқамай сындырып алдың. Не істейсің?

Балалар:

— Шындықты айтамын.

Адалдық – өзгенің затын рұқсатсыз алмау.

— Досыңның әдемі ойыншығы ұнап қалды. Не істейсің?

Балалар:

— Сұраймын.

Адалдық – әділ болу.

— Екі бала бір ойыншықпен ойнағысы келді. Не істейміз?

Балалар:

— Кезекпен ойнаймыз.

Адалдық – мейірімді болу.

— Досың құлап қалды. Не істейсің?

Балалар:

— Көмектесемін.

III. ЕРТЕГІ ОҚУ

«ӨТІРІКТІҢ ҚҰЙРЫҒЫ»

Педагог қысқа тәрбиелік әңгімені оқиды.

Баяғыда орманда кішкентай Қоян өмір сүріпті. Бір күні ол достарымен ойнап жүріп, тиіннің жаңғағын байқамай шашып алыпты. Қоян қатты қорқып:

— Мен емес, жел шашып кетті, — деп өтірік айтыпты.

Достары үнсіз қалды.

Біраздан кейін Қоян ойланып:

— Достар, мен сендерге шындықты айтайын. Жаңғақтарды мен байқамай шашып алдым. Кешіріңдер, — депті.

Достары Қоянды кешіріп, жаңғақтарды бірге жинапты.

Қоян сол күннен бастап:

«Шындықты айту кейде қиын болса да, адал болған дұрыс»

дегенді түсініпті.

IV. ЕРТЕГІ БОЙЫНША ПІКІРЛЕСУ

Педагог балаларға сұрақтар қояды:

1. Қоян не істеп қойды?
2. Алғашында ол неге өтірік айтты?
3. Кейін Қоян не істеді?
4. Қоянның қай әрекеті дұрыс болды?
5. Егер сен Қоянның орнында болсаң, не істер едің?
6. Досың қателессе, оған қалай көмектесуге болады?
7. Шындықты айту не үшін маңызды?

Қорытынды:

«Қателесу – әр адамда болуы мүмкін. Бірақ қателігін мойындап, шындықты айту – адалдықтың белгісі.»

V. МУЛЬТФИЛЬМ КӨРУ

Балаларға адалдық пен достық тақырыбындағы қысқа тәрбиелік мультфильм көрсетіледі.

Көру барысында педагог балалардың назарын мына мәселелерге бағыттайды:

- кейіпкер шындықты айтты ма?
- ол дұрыс әрекет жасады ма?
- басқа кейіпкерлерге қалай көмектесті?
- әділ шешім қабылдады ма?
- соңында қандай нәтиже болды?

Scanned with CamScanner

Мультфильм аяқталған соң балалармен қысқа пікірлесу жүргізіледі.

VI. «АДАЛ – АДАЛ ЕМЕС» ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНЫ

Мақсаты: Балаларды адал және адал емес әрекеттерді ажыратуға үйрету.

Педагог әрекетті атайды.

Балалар:

🟢 **Адал әрекет** болса – жасыл белгі көрсетеді.

🔴 **Адал емес әрекет** болса – қызыл белгі көрсетеді.

1.

Бала досының ойыншығын рұқсат сұрап алды.

🟢 **Адал.**

2.

Бала досының ойыншығын жасырын алды.

🔴 **Адал емес.**

3.

Бала байқаусызда затты сындырып алып, шындықты айтты.

🟢 **Адал.**

4.

Бала жасаған ісін басқа балаға жауып қойды.

🔴 **Адал емес.**

5.

Бала кезекте тұрған досын алға өткізді.

🟢 **Әділ әрекет.**

6.

Бала ойын кезінде досына көмектесті.

🟢 **Мейірімді әрекет.**

VII. ЖАҒДАЯТТЫҚ ТАПСЫРМАЛАР «СЕН НЕ ІСТЕР Е ЕДІҢ?»

1-жағдаят

Сен үстел үстіндегі әдемі қарындашты көрдің. Оның кімге тиесілі екенін білесің.

Не істейсің?

Күтілетін жауап:

Рұқсат сұраймын немесе иесіне қайтарамын.

2-жағдаят

Сен байқаусызда досыңның ойыншығын сындырып алдың.

Не істейсің?

Күтілетін жауап:

Шындықты айтамын, кешірім сұраймын.

3-жағдаят

Сен екі досыңның бір ойыншық үшін таласып жатқанын көрдің.

Не істейсің?

Күтілетін жауап:

Кезекпен ойнауды немесе бірге ойнауды ұсынамын.

4-жағдаят

Досың құлап қалды.

Не істейсің?

Күтілетін жауап:

Оған көмектесемін, тәрбиешіге хабарлаймын.

5-жағдаят

Сен бір нәрсені дұрыс істемегеніңді білесің, бірақ ешкім көрген жоқ.

Не істейсің?

Күтілетін жауап:

Шындықты айтамын.

VIII. «АДАЛДЫҚ САНДЫҒЫ»

Педагог әдемі безендірілген сандықты көрсетеді.

— Балалар, бұл – **«Адалдық сандығы»**.

Сандықтың ішінен әртүрлі сөздер жазылған карточкалар алынады.

Scanned with CamScanner

Карточкалар:

- Шындық
- Әділдік
- Мейірімділік
- Достық
- Қамқорлық
- Жауапкершілік
- Сенім

Әр бала бір карточканы таңдап, сол сөз туралы өз ойын айтады.
Мысалы:
«Мейірімділік дегеніміз – досыңа көмектесу.»

IX. «ЖАҚСЫ МА, ЖАМАН БА?» ОЙЫНЫ

Педагог сөйлем оқиды.
Балалар қол шапалақтайды – **жақсы әрекет.**
Аяқтарын жай ғана тарсылдатады – **жаман әрекет.**
— Досыңа көмектесу.
— Өтірік айту.
— Рұқсат сұрап зат алу.
— Біреудің затын жасырып қою.
— Қателігіңді мойындау.
— Досыңды алдау.
— Кезек күту.
— Басқаны кезексіз итеріп өту.

X. «АДАЛДЫҚ ГҮЛІ»

Педагог тақтаға гүлдің ортасын орналастырады.
Ортасында:
АДАЛДЫҚ
Балаларға жапырақшалар таратылады.
Әр бала адал адамға тән бір қасиетті атайды.
Мысалы:

- Шыншыл
- Әділ
- Мейірімді
- Сенімді
- Қамқор
- Жауапты
- Досшыл

Жапырақшалар гүлге жапсырылады.
Педагог:
«Адал адамның жүрегінде жақсы қасиеттер көп болады.»

XI. РӨЛДІК ОЙЫН «ШЫНДЫҚТЫ АЙТ»

Екі бала ортаға шығады.
Жағдай:
Бір бала ойыншықты байқамай құлатып алды.
Бірінші бала:
— Мен байқамай құлатып алдым. Кешіріңіз.
Екінші бала:
— Ештеңе етпейді. Бірге жинайық.

Scanned with CamScanner

Педагог:
— Бұл жерде қандай қасиеттер көрінді?
Балалар:
— Адалдық.
— Шыншылдық.
— Мейірімділік.
— Жауапкершілік.

XII. «АДАЛДЫҚ АЙНАСЫ»
Педагог балаларға айна ұсынады.
Әр бала айнаға қарап:
«Мен адал баламын, өйткені...»
деп сөйлемді аяқтайды.
Мысалы:
— Мен шындықты айтамын.
— Мен досыма көмектесемін.
— Мен біреудің затын рұқсатсыз алмаймын.
— Мен қателессем, кешірім сұраймын.
— Мен кезек күтемін.

XIII. ПЕДАГОГ-ПСИХОЛОГПЕН ПІКІРЛЕСУ
Педагог-психолог балаларға адалдықты қалыптастыруда қорқыту емес, сенім мен қолдаудың маңызын түсіндіреді.
Балаларға:
«Шындықты айтуға қорықпа. Қателессең, оны түзетуге болады.»
деген түсінік беріледі.
Педагог-психолог:
— Егер сен бір қателік жасап қойсаң, оны жасыру дұрыс па?
Балалар:
— Жоқ.
— Ал шындықты айтып, кешірім сұрауға бола ма?
— Иә.
— Біреу қателессе, оны мазақ етуге бола ма?
— Жоқ.
— Оған көмектесу керек пе?
— Иә.
Қорытынды:
«Адалдық – тек шындықты айту емес, басқа адамға әділ және мейірімді болу.»

XIV. ҚОРЫТЫНДЫ ОЙЫН «АДАЛДЫҚ ҚАДАМДАРЫ»
Балалар педагогпен бірге бес қадамды қайталайды.
1-қадам
Шындықты айт.
2-қадам
Қателігіңді мойында.
3-қадам
Кешірім сұра.
4-қадам
Қателігіңді түзетуге тырыс.
5-қадам
Досыңа мейірімді бол.
Балалар әр қадамды қимылмен көрсетеді.

XV. РЕФЛЕКСИЯ «АДАЛДЫҚ ЖҮРЕГІ»
Балаларға жүрек пішініндегі қағаздар таратылады.
Әр бала жүрекке бір жақсы сөз немесе жақсы әрекетін айтады.
Мысалы:
❤ Мен шындықты айтамын.
❤ Мен досыма көмектесемін.
❤ Мен әділ боламын.
❤ Мен біреудің затын рұқсатсыз алмаймын.

Scanned with CamScanner

💗 Мен мейірімді боламын.

Барлық жүректер «Адалдық жүрегіне» орналастырылады.

ҚОРЫТЫНДЫ ӘҢГІМЕ

Педагог:

— Балалар, бүгін қандай қасиеттер туралы сөйлестік?

Балалар:

— Адалдық.

— Шыншылдық.

— Әділеттілік.

— Мейірімділік.

— Адал бала қандай болады?

Балалар:

— Өтірік айтпайды.

— Достарын алдамайды.

— Заттарды рұқсат сұрап алады.

— Қателессе, мойындайды.

— Көмектеседі.

— Әділ болады.

Педагог:

✸ **«Адалдық – адамның ішкі жарығы. Оны күн сайын жақсы әрекетпен күшейтеміз.»**

ПЕДАГОГКЕ АРНАЛҒАН «АДАЛДЫҚТЫҢ 6 ЕРЕЖЕСІ»

Топқа көрнекілік ретінде ілуге болады:

💗 **1. Шындықты айт.**

💗 **2. Біреудің затын рұқсатсыз алма.**

💗 **3. Қателессең – мойында.**

💗 **4. Әділ бол.**

💗 **5. Досыңа көмектес.**

💗 **6. Мейірімді сөз айт.**

КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРДЕ БЕКІТУ

Адалдықты тек арнайы іс-шара кезінде емес, күнделікті режимдік сәттерде бекіту ұсынылады.

Ойын кезінде:

«Кезекті қалай әділ бөлеміз?»

Тамақтану кезінде:

«Досыңның затын рұқсатсыз алуға бола ма?»

Серуен кезінде:

«Біреу құлап қалса, не істейміз?»

Жинақтау кезінде:

«Егер бір затты сен сындырсаң, не істейсің?»

Қақтығыс кезінде:

«Әркайсыңның сөзінді тыңдап, әділ шешімді қалай табамыз?»

АТА-АНАҒА ҰСЫНЫС

Баланың адалдығын қалыптастыруда ата-ананың үлгісі ерекше маңызды.

Үйде:

- бала шындықты айтқанда оны бірден жазаламауға;
- қателігін мойындаған кезде оны қолдауға;
- «өтірік айтпа» дегеннен гөрі шындықты айтуға жағдай жасауға;
- баланың көзінше басқа адамдар туралы жалған ақпарат айтпауға;
- әділ шешім қабылдауды көрсетуге;
- «Сен қателестің, бірақ оны түзетуге болады» деген ұстанымды қолдануға мән берген жөн.

Ата-анаға арналған сұрақ:

«Бүгін балаңыз адалдық танытқан қандай әрекет жасады?»

Осы сұрақты кешкі әңгімеге енгізуге болады.

Scanned with CamScanner